

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 351/09-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 8. októbra 2009 predbežne prerokoval sťažnosť J. Š., t. č. v Ústave na výkon trestu odňatia slobody D., vo veci namietaného porušenia jeho práva na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Tdo 1/2009 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. Š. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 26. marca 2009 doručená sťažnosť J. Š., t. č. v Ústave na výkon trestu odňatia slobody D. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho práva na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom

Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní o dovolaní vedenom pod sp. zn. 2 Tdo 1/2009.

Sťažovateľ uviedol, že Okresný súd Žilina (ďalej len „okresný súd“) mu 8. júla 2008 na jeho žiadosť ustanovil obhajcu JUDr. M. V. na účel podania dovolania. Ustanovený obhajca podal dovolanie okresnému súdu 29. septembra 2008. Najvyšší súd prípisom z 27. januára 2009 vyzval obhajcu sťažovateľa, aby doplnil dovolanie o splnomocnenie od sťažovateľa. Ustanovený obhajca reagoval na výzvu najvyššieho súdu zaslaním kópie opatrenia okresného súdu o jeho ustanovení z 8. júla 2008. Prípisom z 11. februára 2009 najvyšší súd oznámil ustanovenému obhajcovi, ako aj sťažovateľovi, že postup okresného súdu nebol správny a trvá na predložení splnomocnenia na podanie dovolania.

Sťažovateľ 13. februára 2009 podpísal splnomocnenie pre advokáta JUDr. M. V., hoci, ako tvrdí, nemá prostriedky na zaplatenie za zastupovanie. Urobil tak preto, aby najvyšší súd neodmietol jeho dovolanie pre nesplnenie tejto podmienky konania.

Na základe uvedeného sťažovateľ tvrdí, že postupom najvyššieho súdu došlo k porušeniu jeho práva na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru, pretože týmto postupom by bolo umožnené podať dovolanie len osobám, ktoré si môžu dovoliť zaplatiť obhajcu z vlastných prostriedkov. Sťažovateľ preto žiada, aby ústavný súd vyslovil, že uvedeným postupom bolo porušené jeho právo, a aby zakázal najvyššiemu súdu pokračovať v jeho porušovaní.

Ústavný súd prípisom zo 17. júla 2009 vyzval najvyšší súd, aby sa vyjadril k sťažnosti sťažovateľa. Najvyšší súd vo vyjadrení č. k. KP 8/09-65 z 12. augusta 2009 okrem iného uviedol, že dovolanie sťažovateľa bolo odmietnuté uznesením sp. zn. 2 Tdo 1/2009 z 3. marca 2009 z toho dôvodu, že sťažovateľ namietal skutkové zistenia súdov prvého a druhého stupňa, čo odporuje ustanoveniu § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku.

K meritu sťažnosti najvyšší súd uviedol, že s názorom sťažovateľa nesúhlasí, pretože „*Obvinený sa domáhal ustanovenia obhajcu (dovolanie podal vlastným písomným podaním on sám), čo nie je možné akceptovať pri mimoriadnom opravnom prostriedku, kde iniciatíva je zásadne zverená zákonom stranám v konaní. Na výzvu Najvyššieho súdu potom obvinený si zvolil obhajcu, ktorý ho zastupoval v celom nasledujúcom konaní.*“.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dané dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide podľa ustálenej praxe ústavného súdu vtedy, ak by namietaným postupom orgánu štátu, v posudzovanom prípade najvyššieho súdu, nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu

štátu a základným právom alebo slobodou, porušenia ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 56/03, II. ÚS 70/00, IV. ÚS 66/02).

Podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu, má právo obhajovať sa osobne alebo prostredníctvom obhajcu podľa vlastného výberu, alebo ak nemá dostatok prostriedkov na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú.

Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre uvádza, že záruky obsiahnuté v čl. 6 ods. 3 dohovoru sú základnými elementami okrem iných (všeobecného pojmu „spravodlivý proces“ zaručeného v odseku 1 tohto článku), a preto posudzuje sťažnosti namietajúce jeho porušenie v spojení s odsekom 1 čl. 6 dohovoru (Bobek v. Poľsko, rozsudok zo 17. júla 2007, § 55).

Vo vzťahu k namietanému porušeniu práva obvineného na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru je potrebné uviesť, že podľa judikatúry ústavného súdu sa týmto článkom dohovoru zaručuje oprávneným osobám, že budú mať čas na prípravu obhajoby, že budú mať možnosť pripraviť si obhajobu a že svoju obhajobu budú môcť predniesť právne významným spôsobom buď osobne, alebo prostredníctvom svojho obhajcu. Uplatnenie práva na obhajobu nezaručuje oprávnenej osobe dosiahnutie takého rozhodnutia súdu, o ktoré sa usiluje pomocou obhajoby. Účelom tohto práva je poskytnutie príležitosti brániť sa obvineniu zo spáchania trestného činu (mutatis mutandis II. ÚS 8/96, II. ÚS 215/06).

Sťažovateľ namieta porušenie práva na obhajobu tým, že najvyšší súd neakceptoval ustanovenie mu obhajcu na účel podania dovolania, keď v prípise z 27. januára 2009 adresovanom advokátovi JUDr. M. V. uviedol, že „Podľa § 373 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z., obvinený môže podať dovolanie len prostredníctvom zvoleného obhajcu“ a v nasledujúcom prípise z 11. februára 2009 uviedol, že, „... zákon neumožňuje súdu prvého

stupňa ustanoviť obvinenému obhajcu. V tomto smere si treba uvedomiť, že vzhľadom na charakter dovolania ako výsostne návrhového konania predpokladá, že už v čase podania dovolania na súd je písomne vypracované obhajcom.“, a preto najvyšší súd JUDr. V. žiadal, aby doplnil dovolanie o splnomocnenie, ktoré sťažovateľ udelil právnomu zástupcovi pre účely dovolacieho konania.

Podľa § 373 ods. 1 Trestného poriadku obvinený alebo osoby uvedené v § 369 ods. 5 môžu podať dovolanie len prostredníctvom obhajcu. Podľa odseku 2 tohoto ustanovenia obvinený musí byť v konaní o dovolaní zastúpený obhajcom.

Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre uviedol, že požiadavka kvalifikovaného právneho zastúpenia v dovolacom (kasačnom) konaní nie je sama osebe v rozpore s čl. 6 dohovoru (Staroszczyk v. Poľsko, rozsudok z 22. marca 2007, § 128).

Z hľadiska požiadavky judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorú si osvojil aj ústavný súd, vyplýva, že „právo na súd“, ktorého jedným aspektom je právo na prístup k súdu, nie je absolútne a môže podliehať rôznym obmedzeniam. Uplatnenie obmedzení však nesmie obmedziť prístup jednotlivca k súdu takým spôsobom a v takej miere, že by uvedené právo bolo dotknuté v samej svojej podstate. Okrem toho tieto obmedzenia sú zlučiteľné s čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorý garantuje právo na spravodlivé súdne konanie len vtedy, ak sledujú legitímny cieľ a keď existuje primeraný vzťah medzi použitými prostriedkami a týmto cieľom (napr. Guérin c. Francúzsko, 1998).

Súčasťou záruk spravodlivého súdneho konania je aj právo obvineného na bezplatnú obhajobu zaručené v čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru, ktoré vyžaduje splnenie dvoch podmienok, a to nedostatok prostriedkov na zaplatenie obhajcu a to, že záujmy spravodlivosti vyžadujú jej bezplatné poskytnutie (R. D. c. Poľsko, rozsudok z 18. decembra 2001, § 43). V tomto rozhodnutí Európsky súd pre ľudské práva tiež uviedol, že ak štát zriadi súdy ďalšej inštancie (odvolacie alebo kasačné), má povinnosť zabezpečiť v konaní pred nimi základné záruky spravodlivého súdneho konania obsiahnuté v čl. 6 dohovoru vrátane práva na bezplatnú obhajobu (citované rozhodnutie, § 44).

Sťažovateľ vo všeobecnosti argumentuje, že podanie dovolania len prostredníctvom zvoleného obhajcu by viedlo k odopretiu súdnej ochrany tým odsúdeným, ktorí nemajú dostatok prostriedkov na zaplatenie odmeny zvolenému obhajcovi.

Sťažovateľ vo svojej veci splnomocnil obhajcu pre účely dovolacieho konania, čo odôvodnil snahou o odvrátenie ním predpokladaného následku, a to odmietnutia dovolania z dôvodu podľa § 382 písm. d) Trestného poriadku (pre nesplnenie podmienky na podanie dovolania), čím splnil podmienku podania dovolania vyžadovanú najvyšším súdom (podanie dovolania prostredníctvom zvoleného obhajcu). Najvyšší súd sa potom vecou sťažovateľa zaoberal a jeho dovolanie odmietol na neverejnom zasadnutí bez preskúmania veci, pretože sťažovateľ namietal skutkové zistenia súdov prvého a druhého stupňa, ktoré dovolací súd nemôže skúmať, a teda bolo zrejmé, že nie sú splnené dôvody dovolania podľa § 371 Trestného poriadku.

Sťažovateľovi teda nebola odopretá súdna ochrana, jeho vecou sa najvyšší súd zaoberal. Sťažovateľ tým, že splnomocnil obhajcu, odvrátil ním predpokladaný, z pohľadu ústavného súdu hypotetický následok. Ústavný súd však neposudzuje, či by určitý postup namietaného orgánu mohol viesť k porušeniu niektorého zo základných práv, ale môže preskúmať len taký následok, ktorý skutočne nastal (podobne III. ÚS 324/05). Ústavný súd (a ani sťažovateľ) nemôže predvídať, ako by v tomto prípade zjavne bezúspešného dovolania postupoval najvyšší súd, ak by si obhajcu nezvolil. V prípade sťažovateľa bolo dovolanie odmietnuté podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku (je zrejmé, že nie sú splnené dôvody dovolania) a je len úvahou sťažovateľa, že v prípade nevyhovenia výzve najvyššieho súdu by bol výsledok dovolacieho konania iný.

Pokiaľ sa najvyšší súd zaoberal dovolaním sťažovateľa a odmietol ho z iného dôvodu ako pre nesplnenie podmienky dovolania spočívajúcej v povinnosti podať dovolanie prostredníctvom obhajcu, absentuje bezprostredná príčinná súvislosť medzi namietaným postupom najvyššieho súdu a právom na obhajobu zaručeným čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru

v spojení s čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorej existencia by založila právomoc ústavného súdu vec meritórne preskúmať.

Ústavný súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou opakovane vyslovil, že ak sťažovateľ v konaní pred ústavným súdom namietal také porušenie základného práva alebo slobody, ktoré podľa okolností prípadu nemohlo nastať, ústavný súd návrh odmietne ako zjavne neopodstatnený (napr. II. ÚS 70/99, III. ÚS 45/03, II. ÚS 98/06).

Na základe uvedeného ústavný súd sťažnosť sťažovateľa odmietol po jej predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre zjavnú neopodstatnenosť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. októbra 2009